

Managementul în țările islamice (partea I)

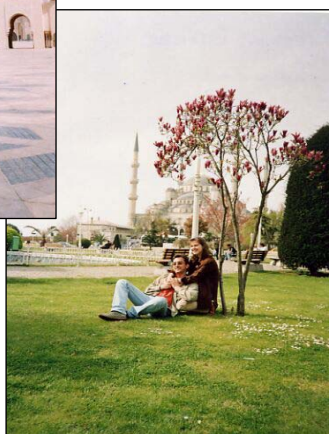
Atunci când în Occident (Europa, S.U.A.) se vorbește despre Islam, se ține, de regulă, prea puțin cont de unele particularități de natură geografică, istorică, politică sau culturală. Adesea, chiar conceptele implicate se confundă. De exemplu, printre prejudecăți figurează și aceea potrivit căreia toți musulmanii sunt arabi și că toți arabii sunt musulmani, ceea ce este fals, deoarece există arabi creștini, lumea musulmană (circa **un miliard de credincioși**, răspândiți în **36 de țări**, pe cinci continente) nu este alcătuită majoritar din arabi, iar aceștia reprezintă doar o cincime din numărul total al musulmanilor, adică în jur de 200 de milioane de persoane. Succesul islamismului arab constă, îndeosebi, în priceperea conducătorilor de a governa, pe baza unui sistem politic, legislativ și fiscal inteligent, inspirat, în mare măsură, chiar de Coran.

Islamul funcționează ca un ansamblu, fiind, concomitent, **religie, organizare politică, socială și culturală, civilizație și mod de viață**.

Ca **religie**, interesate sunt, în primul rând, **izvoarele islamului**. Acestea sunt în număr de patru: **Coranul** (în limba arabă, recitare), **povestea vieții lui Mahomed**, **Sunna Profetului**, care se referă la comportarea lui Mahomed, și două izvoare de origine profană, **ijmâ**, consensul doctorilor legii și **qiyâs**, raționamentul prin analogie.

Casablanca
Moscheea Hassan II,

Istanbul, Sultanahmet

Coranul, cartea sfântă, devenită testament pentru toți credincioșii musulmani, după moartea lui Mahomed,

reprezintă cuvântul lui Dumnezeu, devenit carte. Musulmanii consideră Coranul ca fiind increat și etern, doar literele fiind create, pentru a permite transmiterea sa. Coranul este sacru, motiv pentru care musulmanul evită să îl lase în mâna unui nemusulman, să vândă cartea sfântă și solicită o maximă puritate celui care atinge textul. Conținând circa cinci sute de versete, grupate în 114 capitole, numite sure, Coranul reprezintă, pentru musulmani, **legea și dreptul**.

Sunna, tradiția, adică ansamblul cuvintelor, gesturilor, comportamentelor lui Mahomed, precizează o serie de obligații pe care le are musulmanul în viața de zi cu zi, în societate sau în familie, obligații legate de modul în care își tratează aproapele.

Ijmâ, probabil cea mai importantă sursă pentru crearea dreptului musulman, a dezvoltat dogma infailibilității comunității musulmane, atunci când există unanimitate, consens sau, cel puțin sprijin mutual.

Qiyâs, analogia, a permis folosirea raționamentului logic drept sursă de drept, chiar dacă acest izvor a indus elemente de raționalitate profană, contrară spiritului legii islamice. Ca atare, pentru musulmani, rațiunea trebuie să fie împiedicată, controlată cu rigoare, încadrată în limite bine fixate și supusă autorității textelor sacre.

Mesajul islamului este reprezentat de dogme și de legea islamică. **Dogmele**, adică punctele fundamentale ale credinței, îi spun musulmanului ce trebuie să creadă, iar legea islamică îi arată acestuia ce trebuie să facă și ce trebuie să nu facă pentru a fi un bun musulman. Dogmele sunt puține. Musulmanul trebuie să creadă în unicitatea lui Dumnezeu, să creadă în îngeri, să creadă în profeți, să creadă în cărțile revelate, precum și în Judecata de Apoi.

Legea islamică, shari'a, calea de urmat, cuprinde o serie de porunci, interdicții, recomandări și avertismente. Urmare a importanței Coranului și a Sunna, activitățile umane sunt repartizate în cinci seturi: ceea ce este permis, ceea ce este recomandat, ceea ce este obligatoriu, ceea ce este demn de disprețuit și ceea ce este interzis. Legea islamică face distincția între obligațiile de cult și obligațiile privind relațiile în societate.

Obligațiile de cult sunt considerate fundamente ale religiei musulmane și sunt în număr de cinci: **mărturisirea credinței**, adică formula de convertire la islam; **rugăciunea**, realizată de cinci ori pe zi; **sprijinul acordat celorlalți**, un fel de impozit obligatoriu; **postul în luna Ramadan**, cea mai cunoscută obligație de cult; **pelerinajul la Mecca**, cel puțin o dată în viață.

Obligațiile privind relațiile în societate sunt reprezentate de recomandările juridice ale dreptului privat,

de obligații juridice și de diverse interdicții. **Recomandările juridice**, adesea chiar prescripții ale dreptului privat, se referă la căsătorie, considerată ca o datorie; la zestre, care este adusă de bărbat și nu de femeie; la divorț, considerat, de fapt, ca o repudiere; la dreptul la moștenire al femeilor.

Obligațiile juridice se referă la sancțiuni legale, fixe, stabilite de Coran pentru diverse fapte, precum adulterul și hoția.

Interdicțiile, de cele mai multe ori, sunt de ordin alimentar și se referă la interzicerea consumului de carne de porc sau al vinului.

Ca **fenomen politic, social și cultural**, islamul este bazat pe **patru piloni**: **unitatea**, adică solidaritatea cu ceilalți, **dreptatea**, **concordanța legii cu natura** și **conviețuirea alături de ceilalți musulmani**. Islamul recunoaște că în fruntea comunității se află un **calif** sau un **imâm**, pentru a impune respectarea legii islamice și pentru diverse probleme administrative. Probarea cu martori presupune existența a patru persoane care să prezinte același punct de vedere.

Islamul este, în principiu, **o religie egalitară, fără caste**. Legea islamică, însă, consacră **trei inegalități** care conduc viața socială și politică: **inegalitatea dintre stăpân și sclav**; **inegalitatea dintre bărbat și femeie** și **inegalitatea dintre musulman și nemusulman**. Adesea se amintește și de o **a patra inegalitate**, cea **dintre elită** (politică, militară, administrativă și religioasă) și **populația de rând**. Aceasta înseamnă că numai un bărbat, liber și musulman poate exercita autoritatea și puterea din punct de vedere religios și administrativ.

Între cei care conduc și cei conduși se creează și se mențin **îndatoriri și obligații reciproce**. Conducătorul, recunoscut de supuși, trebuie să dețină anumite calități, iar aceștia din urmă îi datorează primului ascultare și respect. În fond, rațiunea existenței statului, care justifică autoritatea conducătorului și ascultarea celorlalți, este cerută de chiar necesitatea respectării legii islamice.

Epoca de aur a civilizației islamice este considerată ca fiind rezultatul unei vocații universaliste a islamului, caracterizată prin umanismul perioadei cuprinse între secolele al VIII-lea și al XII-lea. **Splendoarea islamului** se datorează **orașelor** și **vieții urbane** și **cosmopolitismului** acestor societăți urbane. **Mecenatul** califilor, emirilor, guvernatorilor explică, în mare măsură, civilizația islamică. În lumea musulmană, străzile se curățau cu regularitate, băile publice abundau, iar controlul sanitar al alimentelor era obligatoriu – elemente specifice și islamului modern. Entuziasmul intelectualilor musulmani a determinat **dezvoltarea științelor exacte și a celor naturale**, iar, ca urmare a contactelor cu îndepărtata civilizație chineză, aceștia foloseau, pentru scris, hârtia. Islamul s-a dovedit a fi o religie superioară, cu un accentuat rol misionar, dar și cuceritor. Acestui spirit științific și educativ i se datorează apariția, în întreaga lume islamică, a **moscheelor**, dar mai ales a **moscheelor-școală**, care serveau, adesea, drept spital pentru comunitate, azil pentru cei fără adăpost și pentru cei vârstnici, școală pentru copii și baie publică și ritualică.

Istanbul, Marele bazar

Sousse, Medina

Ca **mod de viață**, islamul este o rezultată a principiilor de natură religioasă, a particularităților de natură politică, socială și culturală, dar și a specificului civilizației musulmane. Modul de viață islamic se referă la puritatea corporală, la problema căsătoriei și a celibatului, la conduita și rolul femeii musulmane în societate, la educație, la viața cotidiană și la particularitățile de natură alimentară. Societatea musulmană este, prin excelență, comunitară, valorificând grupul, societatea, în ansamblu. Fiecare musulman este răspunzător pentru întreaga comunitate. Drept urmare, în interiorul unei **medine** (centrul vechi al unui oraș musulman), musulmanii se vor supraveghea reciproc în permanență. Ei sunt extrem de solidari unii cu alții și suspicioși față de străini.

Noțiunea de muncă, de trudă zilnică, nu există în limba arabă. Atuurile islamului sunt altele: spațiul, demografia, energia, banii și entuziasmul tinerilor.

Obsesia purității corporale explică importanța abluțiunilor ritualice, dar și cu rol social important, în colectivității numeroase și lipsite, adesea, de cantități necesare de apă. Aceasta a reprezentat scopul urmărit de musulman în orice situație de viață.

Căsătoria este considerată o datorie în societatea musulmană, o principală grijă a părinților, care se ferec să aibă copii celibatari. Islamul face din perechea umană idealul existenței. Ca persoană autonomă, deci singur, individul este considerat de islam ca o ființă nedesăvârșită, mutilată, neputincioasă.

Conduita și rolul femeii musulmane sunt reglementate, de asemenea, de *Coran*. În familie, ea trebuie să fie reținută și ascultătoare, iar în societate este preferabil să nu se facă remarcată, fapt pentru care este indicată purtarea unui văl. Recomandările privind ținuta femeii se înscriu într-un context mai larg, impunând din partea acesteia rezervă, pudor și castitate.

Educația, în lumea musulmană, este constrângătoare. Musulmanul se supune, în orice ocazie, unui cod care este aproape de neînțeles pentru nemusulmani. În viața socială, oferirea de cadouri este excesivă, dar asigură o reputație de

generozitate. Particularitățile de natură alimentară sunt cele amintite anterior.

La **nivel societal**, problemele se pun întotdeauna în **termeni extremi**: prieteni sau dușmani; victorii sau înfrângeri personale; bine sau rău; adevărat sau fals; musulman sau nemusulman, femeie sau bărbat. Toate aceste posibile probleme sunt personalizate, nu există obiectivitate, dificultățile nu sunt analizate în mod impersonal și rațional, ci pasional, interiorizat, iar orice atac este perceput ca o atingere adusă mândriei și personalității. Musulmanul este o ființă socială, mereu expusă privirii celuilalt. Vecinii săi au dreptul, chiar obligația să-i supravegheze familia, conduita, viața. În islam, fiecare musulman are obligația să se ocupe de aproapele său, pentru a-l determina să facă bine și pentru a-l împiedica să facă rău și este răspunzător pentru fratele său de credință. Pentru musulman, statutul de credincios impune apartenența la comunitate. În islam, natura omului trebuie înțeleasă doar în sensul revelației coranice.

În ceea ce îi privește pe nemusulmani, aceștia nu pot găsi de lucru într-o țară musulmană, nu pot semna un contract comercial, nu pot desfășura o activitate economică, fără garanția morală și cautiunea materială a unui cetățean al țării respective, care va fi remunerat procentual, în funcție de importanța acțiunii pentru care garantează și cautiunează.

Solidaritatea se manifestă și între țările musulmane, prin intermediul unor fonduri mutuale, precum Fondul Arab de Dezvoltare Economică și Socială, Banca Islamică de Dezvoltare, *Fondul Saudit de Dezvoltare*, *Fondul Abu Dhabi*, *Banca Arabă pentru Dezvoltare Economică în Africa*.

Islamul susține că munca este la fel de importantă ca și religia. Prin urmare, bogăția obținută prin muncă este acceptată, cu condiția să nu fie risipită în cheltuieli ostentative sau inutile și să se întreprindă acte de caritate. Băncile islamice funcționează pe baza acestor principii și restricții. Fondurile acestora sunt obținute prin trei modalități: fonduri proprii, depozite și rezultatul a ceea ce se numește **zakat**, adică impozitul pe capitalul administrat de bănci, după reguli stricte, a căror respectare, în conformitate cu prevederile *Coranului*, este certificată de un consiliu religios. Depozitele la vedere ale clienților nu beneficiază de nici o dobândă, dar pot oferi prilejul obținerii unor prime. În schimb, depozitele la termen sunt valorificate de către bănci, în operațiuni comerciale considerate profitabile. Drept urmare, clienții sunt plătiți proporțional cu depozitele constituite, în funcție de profitul băncilor, după scăderea cheltuielilor ocazionate de administrarea depozitelor, a cercetărilor de piață sau a diverselor comisioane.

În țările musulmane, **dimensiunile culturale** corespunzătoare abordării managementului structurilor multiculturale elaborate de G. Hofstede sunt influențate decisiv de raportarea întregii vieți economico-sociale la preceptele *Coranului* și ale legii islamice.

Astfel, în țările musulmane se manifestă un **puternic colectivism**, caracterizat prin întraajutorarea

permanentă a membrilor societății, prin conviețuirea în spații restrânse ca suprafață, cum sunt nucleele vechi ale orașelor (medine), prin supravegherea permanentă, reciprocă, prin chiar respectarea legii islamice.

Corespunzător colectivismului accentuat întâlnit în țările musulmane, **distanța față de putere este mare**. Rădăcinile acesteia se află în chiar inegalitățile fundamentale ale lumii musulmane, conservate și ele de *Coran* și de legea islamică. Lucrătorul este inferior patronului, femeia este inferioară bărbatului, nemusulmanul este inferior musulmanului. Inegalitățile sunt menținute, conservate, chiar amplificate de societatea religioasă musulmană.

Evitarea incertitudinii are o reprezentare duală în țările musulmane. Pe de o parte, aceasta este puternică, având în vedere protecția pe care societatea musulmană și-o asigură prin supravegherea permanentă reciprocă a membrilor săi și prin întraajutorarea permanentă a celor slabi și/sau săraci de către cei puternici și/sau bogați. Pe de altă parte, evitarea incertitudinii este redusă, întrucât islamul a conservat, din păcate, o stare de perpetuare a unor tradiții, obiceiuri, uzanțe, care au generat, adesea, respingerea noului economic, social, cultural și chiar politic. Există, însă, și excepții, care reafirmă evitarea puternică a incertitudinii în unele țări musulmane: impunerea de către Habib Bourguiba a monogamiei în Tunisia, fostul președinte fiind convins că, din punct de vedere material este greu sau chiar imposibil pentru un musulman să fie echitabil față de patru soții; acordarea, pentru circa două decenii, a dreptului femeii musulmane de a se căsători cu un nemusulman (1956-1973); obligația soțului de a-și întreține soția conform rangului său, păstrarea, de către aceasta, în caz de repudiere, a averii dobândite de la soț.

Societatea musulmană contemporană este marcată de o **puternică masculinitate**. Diviziunea rolurilor între sexe este puternică, vizibilă, conservată și cultivată cu atenție. Bărbații se ocupă de afaceri, de menținerea legăturilor cu rudele sale sau ale soției, de standardul de viață al familiei. În schimb, femeia musulmană este foarte rar văzută în societate, cel mult în piețe (souk), sau împreună cu vecinele și rudele apropiate, femei și acestea. Preocuparea pentru familie, pentru gospodărie, pentru întraajutorarea rudelor și a vecinilor atenuază parțial pronunțata masculinitate a societății musulmane de astăzi.

Abordarea generală a timpului confirmă, pentru lumea musulmană, **orientarea pe termen lung**, caracterizată prin cumpănare, reprimarea viciilor, supravegherea atentă a relațiilor din familie și din societate, cunoștea sentimentului de rușine, respectarea integrală a legii islamice.

Lector univ. dr. Amedeo ISTOCESCU

Bibliografie

1. DELCAMBRE, A. M. *Islamul*, București, Editura Coresi, 2002
2. DE LA BASTIDE, H. *Patru călătorii în inima civilizațiilor*, București, Editura Meridiane, 1986

Anexa 1

Islamul ca religie și prin intermediul textelor care îl definesc

Islamul este a treia mare religie monoteistă, după iudaism și creștinism și a apărut în lumea arabă în secolul al VII-lea. Cuvântul *islam* desemnează religia monoteistă întemeiată de profetul Mahomed și care are la bază *Coranul*. Termenul de islam definește, de asemenea, spațiul, totalitatea țărilor și popoarelor islamice, iar adepții săi se numesc *musulmani* sau *mahomedani*. Rădăcina cuvântului *islam* este *aslama*, a se supune, a fi pătruns de pacea lui Dumnezeu. Cuvântul *musulman* înseamnă *supus întru totul lui Allah*. Islamul fiind o religie revelată, musulmanii consideră că adevărata religie este islamul, mesajul ultim al lui Dumnezeu fiind revelat profetului Mahomed. Acesta a fost, așadar, întemeietorul religiei islamice, influențat, însă, de monoteismul ebraic, de creștinism, de zoroastrism.

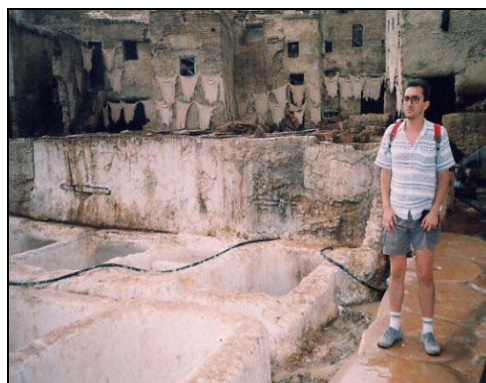

Kairouan, Marea Moschee (Okba)

Cartea sfântă a islamului este *Coranul*, care conține revelațiile transmise de Allah lui Mahomed. Scris în limba arabă, Coranul este alcătuit din capitole (sure), împărțite în versete (semne). În principiu, în viziunea musulmanilor, Coranul rămâne intraductibil, deoarece orice traducere presupune și o interpretare nedorită. Versetele sunt citate în întregime, deoarece se consideră că nu poate fi rezumat cuvântul lui Dumnezeu. Primele capitole ale Coranului conțin doctrina islamică, axată pe afirmarea unicității lui Dumnezeu și anunțarea Judecății de Apoi, iar ultimele capitole se referă la organizarea religioasă și socială a comunității, la raporturile ei cu adepții altor religii. Islamul este religia unei singure cărți. În acest context, Coranul este sursa unică a dreptului islamic și prezintă soluții pentru orice problemă. Ideea fundamentală a islamului este cea a

existenței lui Dumnezeu, Allah în limba arabă, unic, omniprezent, omniscient, atotputernic. Islamul duce un război neîndurător (*djihad*) împotriva oricărei forme de politeism sau de idolatrie. Deși, inițial *djihadul* nu era îndreptat împotriva evreilor sau a creștinilor, acest război sfânt împotriva necredincioșilor a generat un anumit fanatism, revigorat, în prezent, de fundamentalismul islamic.

Principalul lăcaș de cult al islamului este moscheea (loc de prosternare). Interiorul moscheii este foarte simplu: ferestrele mici păstrează răcoarea; o nișă (*mihrab*), partea cea mai sacră, indică direcția spre Mecca, iar alături există un amvon (*minbar*), unde stă predicatorul (*imam*). O parte izolată a moscheii este rezervată femeilor. Acestea au, însă, dreptul de a se ruga și acasă, fără a se deplasa la moschee. Coranul interzice cu desăvârșire reprezentarea în vreun fel a lui Dumnezeu, a profetului Mahomed ori a credincioșilor. De aceea, moscheea este decorată simplu, predominant în albastru și verde, cu motive geometrice rafinate (arabescuri) și cu sure din *Coran*. În teritoriile cucerite, musulmanii au transformat în moschei biserici și catedrale creștine. Pe lângă numeroase moschei, în lumea musulmană, s-au dezvoltat școli coranice, spitale, azile, universități. Existau chiar și judecători (cadii). Comunitățile islamice mai mici au case de rugăciune fără minaret, numite *masgid*. Credința islamică s-a răspândit rapid în toate triburile arabe, căile expansiunii sale fiind comerțul, fanatismul și sabia. Astăzi există peste un miliard de musulmani, în 36 de țări, de pe cinci continente. Lupta pentru putere a provocat, și în lumea musulmană, primele sciziuni. Gruparea tradițională s-a numit *sunnită*, de la *sunna*, tradiție, iar celelalte grupări sunt cea șiiită și cea kharjită. Sunnismul are, la rândul său, mai multe școli fondate de teologi regionali, în secolele al VIII-lea și al IX-lea.

Fès, vopsitoriile de piele

Mapamond

Puncte de reper ale Islamului politic

632	Moartea profetului Mahomed. Începutul califatului lui Abu Bakr.
634	Moartea califului Abu Bakr. Începutul califatului lui Omar.
635	Victoria arabilor asupra persanilor sasanizi.
636	Victoria arabilor asupra bizantinilor.
638	Cucerirea Ierusalimului și a Damascului de către Omar.
642	Cucerirea Egiptului.
644	Moartea califului Omar. Începutul califatului lui Othman.
656	Moartea califului Othman. Începutul califatului lui Ali.
657	Bătălia de la Siffin. Începutul šiismului și al kharejismului.
661	Asasinarea lui Ali. Începutul dinastiei Omayyazilor.
750	Sfârșitul dinastiei Omayyazilor. Începutul dinastiei Abbasizilor.
756	Întemeierea emiratului omayyad din Spania.
786	Califatul din Harun al-Rașîd.
789	Dinastia idrisidă în Maroc.
800	Dinastia aghlabidă în Tunisia.
831	Arabii ajung la Palermo, Sicilia.
868	Dinastia tulunidă în Egipt.
929	Abd-ar-Rahman al-III-lea ia titlul de calif la Cordoba.
969	Domnia Fatimizilor în Egipt.
1050	Clanul Banu Hilal ajunge în Africa de Nord.
1055	Turcii selgiucizi ocupă Bagdadul.
1071	Victoria turcilor selgiucizi asupra bizantinilor.
1073	Victoria turcilor selgiucizi asupra Iranului.
1075	Almoravizii în Africa de Nord.
1085	În Spania începe Reconquista.
1095	Prima cruciadă.
1099	Ocuparea Ierusalimului de către cruciați.
1121	Începutul dinastiei Almohazilor.
1147	A doua cruciadă.
1171	Saladin desființează califatul fatimid din Egipt.
1187	Saladin recucereste Ierusalimul de la cruciați.
1190	A treia cruciadă.
1193	Moartea lui Saladin.
1202	A patra cruciadă.
1219	Începe invazia mongolă condusă de Gengis Han.
1227	Moartea lui Gengis Han.
1231	Cucerirea Iranului de către mongoli.
1250	Dominația sultanilor mameluci în Egipt.
1258	Mongolii ajung la Bagdad. Sfârșitul Abbasizilor.
1260	Sultanul mameluc Baybars. Mongolii ajung la Damasc. Victoria mamelucilor asupra mongolilor.

1270	A opta cruciadă.
1359	Turcul otoman Murat I devine sultan.
1365	Încep cuceririle lui Tamerlan.
1389	Începe domnia sultanului turc otoman Baiazid I.
1396	Turcii otomani îi înving pe unguri.
1398	Tamerlan în India.
1400	Tamerlan în Irak și Siria.
1402	Tamerlan îl învinge pe Baiazid I.
1405	Moartea lui Tamerlan.
1413	Sultanul Mehmed I.
1451	Sultanul Mehmed al-II-lea. Apogeul imperiului.
1453	Turcii otomani cuceresc Constantinopolul.
1481	Sultanul Baiazid al-II-lea.
1492	Musulmanii pierd Granada.
1502	Iranul devine șiiit.
1512	Sultanul Selim I.
1517	Turcii otomani cuceresc Egiptul.
1520	Sultanul Soliman Magnificul.
1522	Turcii otomani cuceresc Rhodosul.
1526	Babur întemeiază imperiul mogul în India.
1531	Turcii otomani în India.
1534	Turcii otomani la Bagdad.
1546	Turcii otomani în Yemen.
1556	Akbar își începe domnia ca împărat mogul al Indiei.
1565	Turcii otomani sunt învinși de cavalerii ordinului de Malta.
1574	Turcii otomani la Tunis.
1587	Domnia lui Abbas I. Apogeul Persiei sefevizilor.
1623	Sultanul Murad al IV-lea.
1672	Sultanul marocan Ismail.
1683	Eșecul asedierii Vienei de către turci.
1699	Pacea de la Carlowitz. Imperiul otoman restituie teritoriul Ungariei.
1739	Șahul Persiei jefuiește orașul Delhi.
1757	India este predată englezilor.
1773	Cucerirea Riyadului de către dinastia saudiană.
1774	Începe să se pună problema Orientului.
1788	Războiul austro-turc.
1789	Sultanul Selim al-III-lea.
1796	Dinastia Kajarilor în Persia.
1798	Campania lui Napoleon Bonaparte în Egipt.
1805	Mehmed Ali preia puterea în Egipt.
1808	Sultanul Mahmud al II-lea.
1823	Cucerirea Sudanului de către egipteni.
1830	Cucerirea Algeriei de către francezi.
1839	Perioada tanzimatului în Turcia.
1840	Bugeaud devine guvernatorul Algeriei.
1847	Algerianul Abdelkader se predă francezilor.
1860	Masacrarea creștinilor libanezi de către druzi.

Mapamond

1861	Sultanul Abdul-Aziz.
1870	Decretul Cremieux în Algeria. Acordarea naționalității franceze evreilor.
1876	Sultanul Abdul-Hamid al II-lea. Prima constituție în Turcia.
1881	Mișcării antiturcești în Liban. Protectorat francez în Tunisia.
1882	Protectorat britanic în Egipt.
1895	Mișcarea Junilor Turci.
1909	Sultanul Mehmed al V-lea.
1912	Protectorat francez în Maroc.
1914	Protectorat britanic în Egipt.
1915	Genocid împotriva armenilor.
1916	Acord privind împărțirea anglo-franceză și rusă a teritoriilor otomane din Orientul Apropiat.
1917	Revoluția rusă. Sultanul Galiev dorește să unească islamul și comunismul. Declarația Balfour referitoare la crearea unei patrii pentru evreii din Palestina.
1920	Mandat francez în Siria și Liban. Mandat britanic în Palestina și Irak
1921	În Maroc începe „războiul Rifului”, condus de Abdelkrim. Va dura până în 1926. Reza Sah ia puterea în Iran.
1922	Independența Egiptului. Abolirea sultanatului otoman.
1923	Proclamarea Republicii Turce, avându-l ca președinte pe Mustafa Kemal, cu capitala la Ankara. Abd Allah devine rege al Transiordaniei, iar Fu'ad I rege al Egiptului.
1924	Mustafa Kemal abolește califatul.
1925	Reza Șah din dinastia Pahlavi e proclamat șah al Iranului.
1927	Anglia recunoaște independența Arabiei. Ibn Scud devine regele Hijazului în Arabia. Începe domnia lui Mohammed al V-lea în Maroc.
1928	Crearea Asociației Fraților Musulmani.
1930	Independența Irakului.
1936	Englezii părăsesc aproape întreg Egiptul. Moartea regelui Fuad și suirea pe tron a lui Faruk.
1945	Franța părăsește Siria și Libanul. La Cairo se constituie Liga arabă. Ahmed Sukarno proclamă independența Indoneziei.
1947	Separatism în India: ia naștere Pakistanul.
1948	Proclamarea statului Israel. Primul război israeliano-arab (până în 1949).
1949	Independența Indoneziei.
1951	Independența Libiei. Începutul domniei lui Idris I. Muhammad Mossadegh, prim-ministru al Iranului, naționalizează producția petrolieră. Va fi răsturnat în 1953.
1952	Revoluția „ofițerilor liberi”, condusă de Gamal Abdel Nasser în Egipt. Regele Faruk abdică.
1953	Generalul Neguib devine președintele Egiptului.
1954	Colonelul Nasser îl înlătură pe Neguib. Începe

	insurecția naționalistă în Algeria. Va dura mai mult de șapte ani.
1957	Habib Bourguiba e președintele Tunisiei. Va duce o politică modernistă, în special în privința drepturilor femeii.
1958	În Irak e asasinat regele și e proclamată Republica. Început al consimțirii independenței statelor din Africa Neagră. Siria și Egiptul formează Republica Arabă Unită (RAU). 1960 Independența Mauritaniei. Independența Nigeriei și a Somaliei.
1961	Moartea lui Mohamed al V-lea. Hassan al II-lea devine regele Marocului. Lovitură de stat în Siria. Ia sfârșit uniunea cu Egiptul.
1962	Independența Algeriei.
1964	Regele Seud e detronat. Faysal devine regele Arabiei. Crearea Organizației de Eliberare a Palestinei (OEP).
1965	Afacerea Ben Barka (liderul opoziției marocane e „făcut să dispară” în Franța), criza franco-marocană. Generalul Suharto preia puterea în Indonezia. Sângeroasă represiune anticomunistă. Lovitură de Stat în Algeria. Houari Boumedienne îl înlocuiește pe Ahmed Ben Bella.
1966	În Siria, e răsturnat generalul al-Hafez, iar puterea e preluată de partidul Baas.
1967	Războiul de șase zile dintre Egipt și Israel: dezastru arab. Anexarea Ierusalimului de Est. Israelul ocupă Sinaiul, înălțimile Golan, fâșia Gaza și Cisiordania.
1968	Partidul Bass irakian preia puterea la Bagdad.
1969	Revoluție în Libia. Colonelul Muammar Kadhafi preia puterea. Yasser Arafat îl înlocuiește pe Ahmed Shukhciry la conducerea OEP. În Sudan, preia puterea generalul Nemeiry. Victoria marxiștilor în Yemenul de Sud.
1970	Moartea lui Nasser. Îi urmează Anwar al-Sadat. În Siria preia puterea generalul Hafez al-Assad. În Irak, îndepărtându-l de la putere pe generalul Kassem, Saddam Hussein exercită, de fapt, puterea supremă (în 1979, va dispune de aceasta în mod oficial).
1971	Independența Bahreinului și Quatarului — Statul Emiratelor Arabe Unite cu cele șapte principate ale sale (Abu Dabhi, Dubai, Adjan, Chardja, Fudjayra, Umm el-Qaywayn, Ras el-Khayma). Bangladeshul devine independent prin secesiune.
1973	Al patrulea război arabo-israelian. Egiptul e învins.
1974	Lovitură de stat militară în Yemenul de Nord.
1975	Asasinarea regelui Faysal al Arabiei; îi urmează fratele său Khaled. Începe războiul civil libanez. În Maroc, “Marșul verde” către Sahara occidentală.
1978	Moartea algerianului Houari Boumediene.
1979	Revoluție islamică la Teheran. Ruollah Khomeyni preia puterea. Acordurile de la Camp David. Tratatul de pace între Egipt și Israel. Intervenție masivă a armatei sovietice în Afganistan. Va dura zece ani. În

Mapamond

	Pakistan, e spânzurat Ali Bhutto.
1980	Începe războiul dintre Irak și Iran. Va dura până în 1988 și va face aproape un milion de morți.
1981	Crearea Consiliului de Cooperare din Golf (CCG). Anssar al-Sadat este asasinat. Hosni Muharak îi succede la conducerea Egiptului.
1982	Armata israeliană invadează Libanul și ocupă Beyruthul.
1983	Restaurarea legii islamice în Sudan.
1988	În Pakistan, Zia ul-Haq restabilește <i>shari'a</i> .
1989	O <i>fatwa</i> a imamului Khomeyni îl condamnă la moarte pe scriitorul Salman Rushdie pentru cartea sa <i>Versetele satanice</i> . Moare ayatollahul Khomeyni. Lovitură de stat în Sudan. Preluarea puterii de proislamiști.
1990	Irakul invadează Kuweitul. Începe un nou conflict în Golf. Americanii și aliații lor aduc o veritabilă armată în Arabia Saudită, apoi intervin împotriva Irakului. La coaliție participă Egiptul, Siria și Marocul, precum și statele membre ale Consiliului de Cooperare din Golf. Irakul se retrage imediat.
1991	În Bosnia-Herțegovina începe războiul sârbilor împotriva croaților și a musulmanilor. În Algeria, F.I.S. câștigă primul tur în alegeri.
1992	Demisia, în ianuarie, a președintelui Chadli Benjedid. Mohamed Boudiaf e ales președinte. Asasinarea lui Boudiaf. Interzicerea F.I.S.
1993	Israel și OEP semnează acordul „Gaza-Ierihon cu prioritate”. Se produce un atentat la World Trade Center din New York.
1994	La Oslo, Yasser Arafat, Itzak Rabin și Shimon Perez primesc premiul Nobel pentru Pace. În Algeria, la Tizi-Ouzou, sunt asasinați patru preoți albi de către GIA.
1995	Apariția în Afghanistan a unei noi mișcări islamiste, cea a talibanilor (studenti-călugări). Distrugerea civilizației preislamică 2001. În Israel e asasinat primul ministru Rabin. În Algeria e ales președinte Liamine Zeroual.
1996	În Israel e ales prim ministru Benyamin Netaniahu, conducător al Likud. În Algeria, GIA ucide șapte călugări de la Tibhirin. E asasinat Monseniorul Pierre Claverie, arhiepiscop de Oran. În Turcia, e numit prim ministru Erkaban, șeful partidului prosperității. În Afghanistan, talibanii pun stăpânire pe Kabul. În Pakistan, e destituit primul ministru Benazir Bhutto. În Franța, atentat islamist în stația Port-Royal.
1997	În Iran, e ales președinte Mohamed Khatami, reales în iunie 2001. În Egipt, la Luxor, au loc atentate islamiste împotriva turiștilor.
1998	În Turcia, e dizolvat partidul prosperității (Refah partisi).
1999	La 7 februarie, moare regele Hussein al Iordaniei, la vârsta de șazeci și trei de ani.

Anexa 3

Principalele evenimente culturale înainte de 1950

638	Întemeierea orașelor Basra (Bassora) și Kufa (Irak).
643	Întemeierea orașului Fustât în Egipt.

670	Întemeierea orașului Kairuan.
691	Se încheie construirea cupolei de la moscheea lui Omar la Ierusalim.
705	Începe construirea Marii Moschei a Omayyazilor la Damasc.
710	Se construiesc marile moschei de la Medina, Damasc, Alep, Ierusalim.
762	Întemeierea orașului Bagdad.
785	Începe construcția marii moschei de la Cordoba.
789	Întemeierea orașului Fez.
800	Ridicarea unei fabrici de hârtie la Bagdad.
810	Moartea poetului Abu Nuwâs.
832	Se pun temeliele „Casei Înțelepciunii” la Bagdad. Iau o mare dezvoltare traduceri din greacă. Răspândire a științelor.
876	Începe construcția moscheii lui Ibn Tulun la Cairo.
903	Întemeierea orașului Oran.
922	Supliciuul marelui mistic al-Hallâdj.
923	Moartea istoricului Tabari.
925	Moartea medicului și filosofului al-Razi (Rhâzes).
970	Începe construcția moscheii lui al-Azhar la Cairo.
969	Se pun temeliele noului Cairo.
1037	Moartea filosofului și medicului Avicenna (Ibn Sina).
1111	Moartea misticului al-Ghazali.
1126	Moartea poetului persan Omar Khayyâm.
1198	Moartea filosofului Averroes (Ibn Rushd).
1176	Saladin începe construcția citadelei din Cairo.
1204	Moartea lui Maimonide.
1238	Încep lucrările la Alhambra, în Grenada.
1240	Moartea misticului Ibn Arabi.
1325	Își începe călătoriile marocanul Ibn Battutâ.
1332	Nașterea marelui istoric Ibn Khaldun.
1390	Moartea poetului persan Hafiz.
1492	Sosirea evreilor alungați din Spania, în Imperiul otoman.
1496	Nașterea lui Leon Africanul.
1579	Construirea unui observator la Istanbul.
1609	Începe construirea moscheii albastre la Istanbul.
1632	Începe construcția Taj Mahal-ului.
1821	Se pun bazele unei tipografii la Cairo.
1831	Se dezvoltă presa în Turcia: <i>Monitorul otoman</i> .
1840	În Liban, se traduce <i>Biblia</i> în arabă.
1867	Egiptul participă la Expoziția universală de la Paris.
1883	Se naște Jubran, autorul cărții <i>Le Prophète</i> .
1907	Se înființează o universitate la Cairo.
1923	Se înființează o universitate la Damasc.
1928	Alfabetul latin înlocuiește alfabetul arab în Turcia.
1931	Ben Bâdis înființează Asociația Ulemalelor în Algeria.
1935	Se înființează universitatea din Teheran.
1941	Neghib Mahfuz îl publică pe Khân al-Khalili și începe o activitate literară pentru care va obține premiul Nobel în 1989.